

BÜYÜYEN KÜRESEL GÜÇ BRICS ÜLKELERİ VE TÜRKİYE’NİN DIŞ TİCARETİ ÜZERİNE ETKİLERİ

Doi: 10.5281/zenodo.13121388

Bingül ARTAN¹

Özet

2000’li yılların başından itibaren küresel ekonomi üzerinde etkinlikleri artan ülkeler içinde Brezilya, Rusya, Hindistan, Çin, BRIC grubu, 2011 yılında Güney Afrika’nın, 2024 yılında Mısır, İran, Etiyopya, Suudi Arabistan ve Birleşik Arap Emirlikleri’nden oluşan ülkelerin katılımıyla BRICS güçlenme çabasıdadır. BRICS ülkelerinin, batı ülkelerinin küresel finans sistemi üzerindeki hâkimiyetine bir alternatif olacağı, küresel güç olarak dünya ekonomisinde daha iyi bir konuma geleceği ileri sürülmektedir. Bu çalışmada BRICS ülkelerinin genel özelliklerinin yanısıra temel ekonomik özellikleri, büyüme süreci 1980 ile 2023 yılları arasında belirli yıllar itibarıyla incelenerek, ekonomik değerleri gelişmiş ekonomiler ile kıyaslanmıştır. BRICS ülkelerinin Türkiye ile dış ticaret fırsatları, tehditleri, ticaret hacmi, ürün grupları açısından incelenmiş, değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: BRICS, Ekonomik Büyüme, Türkiye, Dış Ticaret
Jel Kodu: C22, F13

THE GROWING GLOBAL POWER BRICS COUNTRIES AND EFFECTS ON TURKEY'S FOREIGN TRADE

Abstract

Among the countries that have increased their influence on the global economy since the early 2000s, Brazil, Russia, India, China, the BRIC group, South Africa in 2011, and Egypt, Iran, Ethiopia, Saudi Arabia and the United Arab Emirates in 2024. BRICS is trying to get stronger. It is claimed that BRICS countries will be an alternative to the dominance of western countries over the global financial system and will gain a better position in the world economy as a global power. In this study, in addition to the general characteristics of BRICS countries, their basic economic characteristics and growth process were examined for certain years between 1980 and 2023, and their economic values were compared with developed economies. Foreign trade opportunities, threats, trade volume and product groups of BRICS countries with Turkey were examined and evaluated.

Keywords: BRICS, Economic Growth, Türkiye, Foreign Trade
Jel Codes: C22,F13

¹ Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İktisat Anabilim Dalı, Doktora Öğrencisi, Sakarya TÜRKİYE, artan@sakarya.edu.tr, Orcid İd: 0000-0002-1909-9405

1. GİRİŞ

Siyasal gelişmelere paralel olarak küreselleşmenin hızlanması ile birlikte küresel ekonomik sistemde yaşanan önemli gelişmeler, değişimler gelişmekte olan ülke ekonomileri üzerinde olumlu etkiler de yaratmıştır. Bu etkilerden faydalanarak, 21. Yüzyılın başından beri dikkat çekici bir ekonomik büyüme gerçekleştiren ve küresel ekonomide etkinliği artan ülkeler içerisinde ucuz emek girdisi ile düşük üretim maliyetleri avantajı yakalayıp, doğrudan yabancı yatırım çeken, ihracat düzeyini, döviz rezervlerini ve GSYH'sını dikkat çekici hızla arttırabilen, ekonomik krizlerden görece olarak daha az zarar gören, yükselen ekonomiler olarak bilinen Brezilya, Rusya, Hindistan ve Çin'in oluşturduğu BRIC ülkeler grubuna, 2011 yılından itibaren Güney Afrika'nın da katılımı ile BRICS olarak adlandırılan gruba İran, Mısır, Suudi Arabistan, Etiyopya, Birleşik Arap Emirlikleri de 01 Ocak 2024 tarihinde katılmıştır. Grubun genişleme potansiyeli daha da yüksek olup, nüfus yoğunluğu, doğal kaynak zenginlikleri büyüyen ülkeler konumunda olmaları sebebi ile ticaret hacmi açısından da önemli potansiyel olarak görülmektedir. Türkiye, Afganistan, Endonezya, Lübnan, Meksika, Nijerya, Suriye, Sudan, Bangladeş ve Yunanistan BRICS grubuna üyelik potansiyeli olan, BRICS'e ilgisini açıklayan ülkeler olarak bilinmektedir.

BRICS kuruluşundan bu güne kadar üye ülke liderlerinin katıldığı, çeşitli ekonomik ve jeopolitik konularda, genellikle işbirliği ve karşılıklı kalkınmayı, gelişmeyi amaçlayan, ortak deklarasyonlar ve anlaşmalara sahne olan zirveler düzenlemektedir. Genellikle grup üyesi ülkeler sırayla bir yıllığına grubun dönem başkanı olmaktadır. 2019 yılında dünyada yaşana pandemi ve 2022 yılında Rusya- Ukrayna savaş ortamı sonrası BRICS'e ilişkin gelişmeler daha da yakından takip edilmektedir. Çok çeşitli ekonomileri ve siyasi sistemleri temsil eden BRICS ülkeleri küresel ticaret, finans ve kalkınma gibi alanlarda ortak çıkarları paylaşmaya çabalamaktadır. BRICS ülkeleri üye ülkelere ve diğer gelişen ülkelerde sürdürülebilir kalkınma ve altyapı projeleri için finansman sağlayan, daha önce BRICS Kalkınma Bankası olarak bilinen Yeni Kalkınma Bankası (NDB) de dâhil olmak üzere işbirliğini teşvik etmek için çeşitli girişimler ve kurumlar kurmuştur.

Türkiye BRICS ülkeleri ile dış ticaret hacmi önemli seviyelerdedir. 2022 yılında BRICS ülkelerine Türkiye yaklaşık 17 milyar \$ tutarında ihracat yapmıştır. 2024 yılında BRICS'in genişlemesi sonucunda Türkiye'nin ihracatı 31,6 milyar \$ seviyesine çıkarak, toplam ihracat içinde 2022 yılında % 6,7'lik pay, BRICS'e katılan yeni ülkeler ile birlikte 2024 yılı itibarıyla %12,4 düzeyine yükselmiştir. BRICS ülkelerinden gerçekleştirilen ithalat ise 2022 yılında 117,3 milyar \$ olup, BRICS'in genişlemesi ile birlikte Türkiye'nin BRICS' den toplam ithalatı 132,8 milyar \$ seviyesine çıkarak, Türkiye'nin toplam ithalatının %36,5'lik payını oluşturmuştur.

2. İlgili Literatür

(Goldman Sachs, 2001; 23) raporunda, Goldman Sachs Yönetim Kurulu Başkanı, Ekonomist Jim O' Neill, Brezilya, Rusya Federasyonu, Hindistan ve Çin Halk Cumhuriyeti'nin oluşturduğu ülkeler grubunu BRIC ülkeleri olarak isimlendirilmiştir. Goldman Sachs'ın 2001 tarihli "Building Better Global Economic BRIC's" başlıklı raporunda daha güçlü BRIC'lere dünyanın gereksinim duyduğu, dünya ekonomisinde hızla gelişen yükselen piyasalar olarak tanımlanan bu ülkelerin büyümelerinde dikkat çekici hızları, iç tüketim kapasitelerinin yükseklği ve birçok alanda iş birliği yapma olanakları ve çok sayıda önemli özellikleri ile dikkat çektiği vurgulanmış, Dominik Wilson ve Roopa Purushothaman'ın hazırladığı ve 2003 yılında yayımladıkları "Dreaming With BRIC's" başlıklı Goldman Sachs raporunda; küresel ekonomiye yönelik öngörülerinde 2050 yılında Çin'in dünyada en büyük ekonomi, Hindistan'ın üçüncü büyük ekonomi, Brezilya'nın dördüncü Büyük ekonomi, Rusya'nın da altıncı büyük ekonomi olacağı ileri sürülmüştür. İmalat ve hizmet sektöründe Çin ve Hindistan'ın, hammadde sektöründe Brezilya ve Rusya'nın belirleyici güç olacakları belirtilmiştir. Kengelbach vd., (2013:17) göre, ekonomik ve demografik açıdan elinde önemli büyüklükte bir güç bulunduran BRICS ülkelerinin küresel ekonomiye yön verecek önemli aktörlerden olduğunu vurgulamıştır.

Piper (2015:4) göre, BRICS ülkelerinin kültürel, ekonomik ve demokratik, olarak farklı özellikler gösterdiklerini ancak, uluslararası ticarete paylarının arttığını ve doğrudan yabancı sermaye yatırımlarının oranına bağlı olarak döviz rezervlerinin büyüklükleri bakımından benzer özelliklere sahip olduğunu, 2010 yılı itibariyle Brezilya, Rusya, Hindistan ve Çin'in dünyadaki toplam döviz rezervinin % 40'ına sahip olduğunu, sadece Çin 2,4 trilyon \$ döviz rezervi ile ilk sırada olduğunu belirtmiştir. Olivera (2014,33-34) göre, doğrudan yabancı sermaye yatırımları için bir cazibe merkezi oluşturmaları ve küresel ekonomide ön plana çıkmalarını sağlayan başlıca itici gücün; bu ülkelerin nüfuslarının fazla olması ve bu durumun doğal bir sonucu olarak yüksek tüketici sayısının büyüme performanslarını olumlu yönde etkilediğini, aynı zamanda doğrudan yabancı yatırımlar için de bu durumun bir cazibe merkezi olduğunu, 1990'lı yıllardan itibaren BRIC ülkelerinin neoliberal politikalar uygulayarak ticari engelleri kaldırılmaları ile yabancı sermaye hareketlerinin yönünün bu ülkelere çevrilmesi ile sonuçlandığını, BRICS ülkelerinin başta hizmet ve üretim sektörü olmak üzere dünyada yüksek düzeyde yabancı sermaye çekmeyi başaran ülkeler arasında olduğunu vurgulamıştır. Akgemci (2011:3) göre, Çin, Hindistan, Brezilya ve Rusya'nın önümüzdeki elli yıl içerisinde ekonomik büyüklük olarak dünya ekonomisinde dominant güç konumuna gelecekleri ve BRIC ülkelerin ekonomik büyüklüklerinin 2025 yılında G-6 ülkelerinin toplam ekonomik büyüklüğünün yarısından fazlasına ulaşacağını öngörmüştür. Armijo (2007: 8), BRICS ülkelerinin 2003 yılındaki toplam GSYH 'sının, G-6 ülkeleri toplam GSYH 'sının %15'ine

eşdeğer olması baz alındığında, gelecek dönemlerde BRICS ekonomilerinin gelişmiş ülkelerin ekonomik büyüklüklerini yakalayıp geçeceği görüşündedir.

The Guardian (2013), Üye ülkelerin katıldığı 2013 yılında Güney Afrika'nın Durban şehrinde beşinci BRICS zirvesinde, Batılı Ülkelerin egemenliğindeki Dünya Bankası ve IMF'ye rakip olabilecek bir uluslararası finansal kuruluş kurma kararı ile Eylül 2013 ayında Petersburg'da düzenlenen BRICS liderleri toplantısında; Çin 41 Milyar \$, Brezilya, Hindistan ve Rusya her biri 18 Milyar \$, Güney Afrika 5 Milyar \$ bankanın kurulması için kaynak ayrıldığı yayımlanmış, Ruaters (2014), 15 Temmuz 2014 tarihinde Brezilya'nın Fortaleza şehrinde Yeni Kalkınma Bankası, (New Development Bank) kuruluşu için anlaşma imzalandığı, dünyanın en büyük döviz rezervlerine sahip Çin'in, BRICS'in yönetiminde daha önemli bir rol almak istediği ve aynı zamanda rezervlere ev sahipliği yapan ülke olmak istediği yayımlanmıştır.

Smiths, (2014:4) Brezilya'da orta sınıfın büyümesi, yeni tüketicilerin ortaya çıkmasına ve iç pazarın büyümesine sebep olduğunu, büyüyen pazar iş çevrelerinin ilgisini çekerek, Brezilya'nın diğer ülkeler ile ticaretini olumlu yönde etkilediğini vurgulamış, Sotero ve Armijo, (2007: 64) Tarihsel, kültürel ve coğrafi açıdan Batı Avrupa'ya ve ABD'ne yakın olması Brezilya'ya batılı ülke perspektifinde bir karakteristik özellik kazandırdığını, Brezilya'nın BRICS ülkeleri içerisinde batılı özelliklere sahip tek ülke konumunda olmasına rağmen Atlantik veya Batı Bloklarının temsilcisi konumunda olmadığını, birçok ülke ile eş zamanlı iş birlikleri sürdürmesi, barış ve istikrar sağlanmasına katkı sağlayan bağımsız politikalar izlemesinin Brezilya'nın uluslararası arenada dikkat çekici özellikleri arasında olduğunu belirtmiştir. Averbug, (2000:2) göre, Brezilya ithal ikameci endüstrileşme politikalarını 1990'lı yıllardan itibaren terk ederek ihracata yönelik sanayileşme politikalarına yönelmiş, ithal mallardaki tarife dışı engelleri kaldırılarak, ithalattan alınan vergi oranlarının düşürüldüğünü belirtmiştir. WTO, (2009: 12-13) raporunda; bölgesel ve bölge dışındaki ülkelerle geliştirilen ikili anlaşmalar ve ticari iş birlikleri, Brezilya'nın ticaret hacminde genişletici unsurlar olarak öne çıktığı, Türkiye, Ürdün, Fas, Güney Afrika Birliği ülkeleri, İsrail ve Körfez Ekonomik İşbirliği Konseyi ile ticari işbirlikleri oluşturabilmek için anlaşmalar yaptığını, Brezilya, ihracatı desteklemeye yönelik ihracat finansman programları geliştirerek finans, sigorta ve garanti alanlarında planlamalar yaptığını, serbest ticaret bölgeleri kurarak dış ticareti desteklediğini, ihracat teşvikleri ile ihracatçılara önemli destek ve kolaylıklar sağladığı yayımlanmıştır.

Makeeva ve Chaplygina, (2008:4) göre, önceleri korumacı, katı ve devlet tekeli ağırlıklı dış ticaret politikası güden Rusya'nın 1991 yılından itibaren liberal ekonomik politikaları benimsediğini, bu liberalleşme uygulamaları ile yerli üreticilerin dış piyasalara açılmasının önündeki engellerin kaldırılması ile beraber yabancı sermaye ve ithal malların ülkeye girişinin kolaylaştırılması ve teşviki ile gerçekleştirildiğini

vurgulamıştır. Hanson, (2008:6) komünizmin terk edilmesi akabinde, batı ve özellikle Avrupa ülkeleri ile petrol ve doğal gaz ihracatı üzerine entegrasyonun geliştirmesinin, Rusya'nın ticari faaliyetlerinin artmasını etkileyen, ihracat hacminde artış sağlayan önemli bir faktör olduğunu belirtmiştir. Şişman (2017; 14) çalışmasında, Petrol ve doğalgaz ihracatında dünyada öncü sıralarda olan Rusya'nın dünya kömür rezervlerinin de yarısına sahip olduğunu, başta füze sistemleri olmak üzere, önemli oranda silah satışı gerçekleştirdiğini belirtmiştir. (Ersungur, Boz, & Çınar, 2017: 33), Rusya'nın sahip olduğu zengin enerji kaynakları ve silah ticareti ile ilgili avantajları sayesinde, dış politikada etkinliğini arttırdığını, üye olduğu uluslararası örgütlerin de katkısıyla ekonomisini güçlendirdiğini, 1991 yılı sonrasında, Rusya ekonomisinde liberal ekonomik politikalar uygulanarak yerli imalatçıların yabancı piyasalara açılımındaki engellerin kaldırıldığını, İthal malların piyasaya girişinin başladığını, 1998 yılında yaşanan finansal krizden sonra, özellikle petrol fiyatlarının artışından dolayı 2000'li yıllarda petrol ürünleri ihracat gelirlerinde artış gerçekleştiğini belirtmiştir

Dumbaugh ve Martin, (2009,12) çalışmasında, Çin'in politik yapısı incelendiğinde, karmaşık bir sistemin var olduğunu, Mao Zedong'un komünist güçlerinin 1949 yılında başa geçtiğinden beri Çin'in komünist bir devlet olduğunu ve Çin Komünist Partisi tarafından yönetildiğini belirtmiştir. Defer ve Riano, (2013: 24) çalışmasında, Çin'in ihracat artışını, ithalatta serbestleşme politikaları ile gerçekleştirdiğini, dış ülke piyasalarına yönelik olarak üretim yapan şirketlere verilen teşvikler ile olumlu yatırım ortamının sağlandığını, bu teşvik politikalarının makine ithalatı ve üretimin temel girdileri üzerinde vergi indirimleri, firmalara doğrudan nakit destekler ve finansal piyasalara giriş kolaylıkları gibi uygulamalar ile de desteklenmesinin Çin'in ihracat artışını olumlu yönde etkilediğini açıklamıştır. Purugganan, vd., (2014:2), dış ticaret hacmine göre Çin'in dünyada ihracat payı açısından birinci sırada olduğunu, ardından Almanya ve ABD'nin geldiğini, BRIC ülkelerinden Rusya'nın ihracat sıralamasında dünyada sekizinci, Hindistan yirmi birinci, Brezilya'nın yirmi üçüncü, Güney Afrika ise kırk üçüncü sırada bulunduğunu belirtmiştir.

Edwards, vd., (2009: 3). 1970'lerden itibaren Güney Afrika'nın ithal ikameci politikaları terk ettiğini, ihracata dayalı sanayileşme stratejisine yöneldiğini, 1990'lı yıllarda Güney Afrika'da ihracatın yoğun biçimde teşvik edildiğini, ekonomik büyüme stratejisinin temel unsurlarından biri haline geldiğini, bu dönemde giyim, tekstil ve motorlu araçlar gibi ihraç mallarına gümrük vergisi muafiyeti uygulandığını, endüstri ürünlerinin ihracat teşvikleri getirildiğini, ithalattan alınan ek vergilerin sınırlandırıldığını, bununla birlikte ithalattaki miktar kısıtlamalarının da azaltıldığını belirtmiştir. Cook, (2013: 14), Güney Afrika'da geniş ve gelişmiş bir turizm sektörü bulunduğunu, bununla birlikte bankacılık, enerji, iletişim ve ulaşım sektörlerinin de geliştiğini belirtmiştir. Teweldemedhin, (2009: 72-73) çalışmasında, bölgesel entegrasyonlar ve diğer bölge ülkeleri ile yapılan ticaret anlaşmalarının Güney

Afrika'da dış ticaret hacminin gelişimine önemli katkıları olduğunu, bölgesel iş birlikleri bağlamında Güney Afrika Gümrük Birliği oluşturulduğunu ve üye ülkeler ile yapılan serbest ticaret anlaşmalarının iş birliğini geliştirme hedefine katkı sunduğunu, ayrıca on iki yıllık bir süreç içinde Avrupa Birliği ile serbest ticaret bölgesi kurulması, tarafların birbirlerine pazarlarını açmasının hedeflendiğini belirtilmiştir. IDC (2014: 10-11), Güney Afrika'nın BRIC ülkelerine katılmasından sonra ihracat hacminin büyümesine Çin ve Hindistan'ın önemli katkıları olduğunu vurgulamıştır.

3. BRICS Ülkelerinin, Gelişmiş Ekonomiler, Gelişen Ekonomiler ve Dünya Ekonomisi GSYH'sı Büyüme Oranları ve Kişi Başına Gelirleri ile Değerlendirilme

1990'lı yıllardan itibaren yaşanan finansal krizlerden daha az etkilenen BRICS ülkelerine nazaran, başlıca ekonomik göstergeleri zengin batılı ülke ekonomilerinin 2008 küresel krizinden sonra büyümelerinin yavaşladığı gözlenmiştir.

BRICS ülkeleri arasında Çin ve Rusya gibi büyük dünya güçleri, Brezilya, Güney Afrika, Suudi Arabistan, İran gibi kendi kıtalarında büyük ekonomiler, doğal kaynak rezervleri zengin ülkeler bulunmaktadır. BRICS ülkeleri dünyada ham petrolün % 44'ünü üretmektedir. Genişleyen grubun bünyesindeki ülkeler 2024 yılı itibariyle dünya nüfusunun % 45,58'i oranında nüfusa sahiptir. BRICS ülke ekonomilerinin toplam büyüklüğü 29,89 trilyon \$ olup, bu büyüklük 109,53 trilyon dolar tutarında dünya ekonomisinin %27,29'üne tekabül etmektedir.

Cari fiyatlar ile GSYH, Reel büyüme oranları, Cari Fiyatlar ile kişi başına düşen milli gelir, enflasyon oranları İMF'in web sayfasından alınan belirli dönemlerde 1980 yılından 2023 yılına kadar BRICS ülkeleri, Gelişmiş Ekonomiler ve Gelişmekte olan ekonomiler ve Dünya ekonomisinin verileri ile oluşturulan tablolar değerlendirilerek dönemsel bulgular yorumlanmıştır.

1980 yılı dünya ekonomisi için önemli bir tarih olup, literatürde Savaş (2004,55) 1980 yılı ile başlayan dönemi İkinci Küreselleşme Dönemi olarak tanımlamıştır. Finansal küreselleşmenin de oluşturulduğu 1980 li yıllar dan sonra, 1990'lı yıllar kısa vadeli sermaye hareketlerinin etkileri ile finansal krizlerin baş gösterdiği yıllar olarak bilinmektedir. 1998 Asya krizi, 2008 ABD'de başlayan, dünyayı etkileyen Mortgage Krizi, 2013 yılı ABD. Merkez Bankası FED 'in başkanı Ben Bernanke'nin mayıs ayında parasal genişlemenin azaltılmaya başlanacağı söylemleri ile ABD dolarının ve dolayısıyla konvertbl dövizlerin değerlerinin artmaya başladığı, bu durumun gelişen ülke ekonomilerini etkilediği yıl olarak değerlendirilmiştir. 2019 yılı ve 2020 yılı coronavirus pandemisinin ekonomik etkilerinin görüldüğü yıllar olarak seçilmiştir. 2022 ve 2023 yılı verilenin bulunabildiği son yıllardır.

Tablo: 1. BRICS Ülkeleri, Gelişmiş Ekonomiler, Gelişen Ekonomiler ve Dünya Ekonomisi Tabloda Seçilen Belirli Yıllar İtibariyle Cari Fiyatlarla GSYH (Milyar \$)

Ülkeler / Yıllar	1980	1990	1998	2008	2013	2020	2022	2023
Brezilya	145,8	455,3	864,3	1695,9	2471,8	1476,1	1951,8	2173,7
Çin	303	396,6	1024,2	4577,3	9624,9	14862,5	17848,5	17662,0
Mısır	23,5	96,1	89,2	170,8	303,2	382,5	475,2	393,9
Etiyopya	7,4	12,6	7,9	26,2	46,5	96,6	118,9	159,7
Hindistan	186,1	320,9	421,4	1198,9	1856,7	2674,8	3353,5	3572,1
İran	95,8	581	205	425,7	428,3	195,5	347,4	403,5
Rusya	V.Yok	V.Yok	287,7	1779,1	2288,4	1488,1	2272,3	1997
Suudi Arabistan	164,5	117,5	146,8	519,8	753,9	734,2	1108,6	1067,6
Güney Afrika	89,4	126,	152,9	316,5	400,9	338,2	405,1	377,7
BAE	41,7	50,7	75,3	315,5	400,2	349,5	507,1	504,1
BRICS			3.274,7	11.025,7	9.912,8	22.598	28.388,4	28.310,5
Gelişmiş Ekonomiler	8481,5	18405,5	25132,6	44181,8	47003,3	51288,5	58145,5	61352,8
Gelişen Ekonomiler	2751,8	4225,8	6744,3	20031,9	30500,1	33969	42517,5	43438,3
Dünya	11233,4	22631,3	31877	64213,7	77503,5	85257,5	100663	104791,1

Kaynak IMF, World Economic Outlook, Nisan 2024

BRICS ülkeleri, Gelişmiş Ekonomiler, Gelişen Ekonomiler ve Dünya Ekonomisinin bulunduğu tablo incelendiğinde; 1980 ve 1990 yıllarında Rusya'nın verilerinin olmamasından dolayı bu yıllar için karşılaştırma yapılamamıştır. 1998 yılı BRICS ülkeleri 3.274,70 milyar \$ GSYH toplamı, Gelişmiş Ülkelerin 25.132,60 milyar \$ GSYH toplamının % 13,03'ü oranında olduğu, 2008 yılında % 24,95, 2013 yılında % 21,9, 2020 yılında % 44 olup, 2022 yılında % 48'e yükseldiği tespit edilmiştir. 2023 yılı itibariyle BRICS Ülkeleri 28.310,49 Milyar \$ GSYH toplamı ile Gelişmiş Ekonomilerinin 61.352,80 Milyar \$ GSYH toplamı karşılaştırıldığında, BRICS ekonomileri Gelişmiş ülkelerinin %46,14'ü oranında GSYH üretmişlerdir. BRICS ülkeleri, Gelişmekte olan ülkelerin toplam 43.438,30 Milyar GSYH toplamının %65,17 sini üretmişler, Dünya GSYH 'sının %27,02' si oranında üretim yapmışlardır. Bu veriler literatür incelemesinde Akgemci (2011:3) ve Armijo (2007:8) de gösterilen kaynaklardaki öngörülerin gerçekleşeceğini doğrulamaktadır.

Çin, Rusya ve Kanada'dan sonra dünyada yüzölçümü en geniş ülke, nüfus büyüklüğü bakımından dünyada birinci sıradadır. GSYH büyüklüğü bakımından dünyada ikinci sırada, büyüme hızı değerleri açısından altıncı sıradadır. BRICS ülkeleri arasında GSYH bakımından birinci sıradadır. Dünya siyasetinde kontrollü bir şekilde hâkimiyetini artıran Çin, mevcut potansiyelini iyi yönetebildiği takdirde gelecekte dünyanın en büyük ekonomisi olmaya aday ülke olarak görülmektedir.

Tablo 2: BRICS Ülkeleri, Gelişmekte Olan Ülkeler, Gelişen Ülkeler ve Dünya 1980- 2023 Yılları Arasında Belirli Tarihlerde Reel GSYH Büyüme Oranlarının Yıllık Değişimi (%)

Ülkeler/ Yıllar	1980	1990	1998	2008	2009	2013	2019	2020	2021	2022	2023
Brezilya	9,2	-4,2	0,3	5,1	-0,1	3	1,2	-3,3	4,8	3	2,9
Rusya	-	-	-5,3	5,2	-7,8	1,8	2,2	-2,7	6	-1,2	3,6
Hindistan	6,7	5,5	6,2	3,1	7,9	6,4	3,9	-5,8	9,7	7	7,8
Çin	7,9	3,9	7,9	9,6	9,4	7,8	6	2,2	8,4	3	5,2
Güney Afrika	6,6	-0,3	0,5	3,2	-1,5	2,5	0,3	-6	4,7	1,9	0,6
Mısır	3,4	2,3	7,5	7,2	4,7	3,3	5,5	3,6	3,3	6,7	3,8
Etiyopya	4	2,6	-4,2	11,2	10	9,9	9	6,1	6,3	6,4	7,2
İran	21,6	13,6	2,1	0,3	1	-1,5	-3,1	3,3	4,7	3,8	4,7
Suudi Arabistan	5,7	15,2	2,9	6,2	-2,1	2,5	1,1	-3,6	5,1	7,5	-0,8
BAE	-1,8	23,6	0,9	3,2	-5,2	5,1	1,1	-5	4,4	7,9	3,4
Gelişmiş Ülkeler	1,3	3,1	2,8	0,3	-3,4	1,5	1,8	-3,9	5,7	2,6	1,6
Gelişen Ülkeler	3,7	4,1	2,4	5,6	2,7	5	3,6	-1,8	7	4,1	4,3
DÜNYA	2,2	3,4	2,6	3,1	-0,1	3,4	2,8	-2,7	6,5	3,5	3,2

Kaynak IMF, World Economic Outlook, Nisan 2024

IMF verileri kullanılarak 1980 ile 2023 yılları arasında tüm yıllar değerlendirildiğinde; Çin ve Hindistan 1980 ile 2008 yılları arasında faktör verimliliğindeki artışın bir sonucu olarak yüksek büyüme oranları gerçekleştirmiştir. Hindistan ve Çin bu dönemlerde düşük iş gücü maliyeti, düşük maliyetli kaynak kullanımının olanaklarından yararlanmışlardır. Rusya, dünyadaki enerji fiyatlarındaki yükselişten kaynaklanan bir büyüme artışı göstermiştir. Küresel ekonomik krizin enerji fiyatlarına yansıyan olumsuz etkisinin bir sonucu olarak 2009 yılında Rusya ekonomisinde büyüme oranlarında düşüş eğilimi görülmektedir. Brezilya % 3 civarında süren büyüme oranı 2010 yılında yükselmiş ancak 2009 yılında negatif büyüme gerçekleşmiştir. Etiyopya 2008 yılında % 11,2 büyüme oranı dikkat çekicidir, devam eden süreçte yüksek büyüme oranları göstermektedir. Petrol ve ürünleri ihracı yüksek ekonomiler İran, Suudi Arabistan ve Rusya 2008 yılından sonra petrol fiyatlarındaki düşüşten etkilenmiş, büyüme oranları düşmüştür. BRICS ülkelerinin büyüme oranları 2019 yılında dünya ekonomisini olumsuz etkileyen pandemi sebebi ile 2019 ve 2020 yıllarında düşmüş, 2021 yılında pandemi etkisinin azalması, üretim ve ulaşım imkânlarının düzelmesi ile ülke ekonomileri normalleşme eğilimine girmiştir. 2023 yılında Güney Afrika Cumhuriyeti ve Suudi Arabistan dışında BRICS ülkelerinin büyüme oranları gelişmiş Ülke Ekonomileri büyüme oranlarından yüksektir. İran, Etiyopya, Hindistan ve Çin'in büyüme oranları, gelişen ülke ekonomilerinin büyüme oranlarından yüksektir. Dünya ekonomisi 2023 yılı büyüme oranı % 3,2 ile karşılaştırıldığında Rusya, Hindistan, Çin, Mısır, Etiyopya, İran, BAE Ekonomilerinin 2023 yılında dünya ekonomisinden daha yüksek oranda büyüdükleri tespit edilmiştir.

**Tablo: 3. BRICS Ülkeleri, Gelişmekte Olan Ülkeler, Gelişen Ülkeler ve Dünya
1980- 2023 Yılları Arasında Tabloda Görülen Belirli Tarihler İtibariyle Cari
Fiyatlar İle Kişi Başına Düşen Milli Gelir (\$)**

Ülkeler /Yıllar	1980	1990	1998	2008	2013	2019	2020	2021	2022	2023
Brezilya	1203	3109	5199	.9096	12752	9364	7344	8270	9612	10642
Rusya	-	-	1948	12464	15946	11554	10161	12636	15488	13648
Hindistan	267	369	413	994	1438	2050	1915	2250	2366	2500
Çin	307	347	821	3446	7040	10170	10525	12572	12643	12514
Güney Afrika	3075	3426	3508	6356	7458	6623	5672	6983	6684	6138
Mısır	580	1871	1455	2271	3584	3241	3802	4146	4587	3728
Etiyopya	228	285	137	351	549	949	969	974	1143	1511
İran	2439	10661	3315	5891	5561	2909	2327	3410	4055	4662
Suudi Arabistan	19543	8562	8512	23404	27290	27893	23271	28396	34454	32530
BAE	41312	27485	26571	39073	46207	43982	37649	43438	52625	51909
Gelişmiş Ekonomiler	10310	20967	26204	43257	44871	48481	47476	52853	53562	56243
Gelişen Ekonomiler	886	1070	1381	3546	5049	5417	5152	5982	6325	6432
Dünya	2864	4702	5462	9626	10935	11518	11111	12527	12894	13359

Kaynak IMF, World Economic Outlook, Nisan 2024

BRICS Ülkelerinde kişi başına düşen Milli Gelir rakamları 1998 yılı ile 2023 yılı karşılaştırıldığında; Brezilya %104 artışla 10.642 \$, Rusya, % 600,61 artışla, 13.648 \$, Hindistan %505 artışla 2.500 \$ olmuştur. BRICS ülkeleri içinde en yüksek artış, % 1424,24 ile Çin 12.514 \$ olarak gerçekleştirmiştir. Güney Afrika %74,97 artış ile 6.148 \$, Mısır %156,22 artış ile 3.728 \$, Etiyopya %1002,92 artış ile 1.511 \$, İran % 40,63 ile 4662 \$, Suudi Arabistan % 282,16 artış ile 32.530 \$, Birleşik Arap Emirlikleri % 96,70 artış ile 51.909 \$ kişi başına düşen milli gelir rakamlarıdır.

Gelişmiş ekonomiler 1998- 2023 yılı arasında % 114,63 oranında kişi başına düşen milli gelirlerini artmıştır.

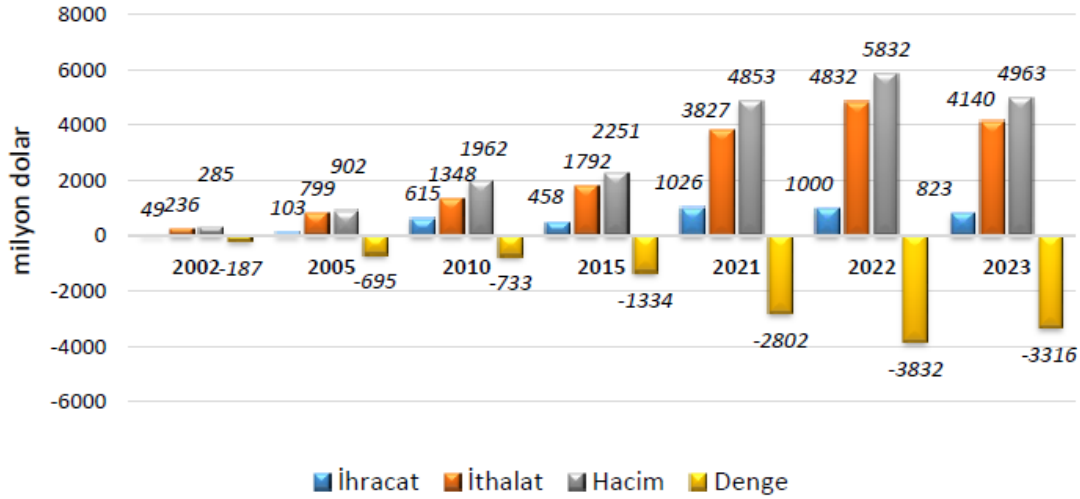
4. BRICS Ülkeleri'nin Dış Ticaret Göstergeleri, Türkiye ile Dış Ticareti Hacmi, Ürün Grupları ve Değerlendirme;

4.1. Brezilya

Brezilya, Dünya Bankası, Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ), İMF ve gibi pek çok uluslararası kuruluşun üyesidir. Ülkemizin de üyesi olduğu G 20 grubuna üyedir. Karayip ülkeleri ve Latin Amerika ülkelerinin oluşturduğu danışma koordinasyon ve işbirliğinin yanısıra iktisadi ve sosyal gelişimi destekleyen hükümetler arası kuruluş SELA'nın da üyesidir. 19 Latin Amerika ülkesinden oluşan ve bölgesel entegrasyon ile işbirliğini artırmayı hedefleyen RİO grubuna bağlıdır. ALADI-Latin Amerika Entegrasyonu Birliği (LAIA)'ya üye olup, Arjantin, Paraguay ve Uruguay ile birlikte MERCESUR Ortak pazarını da kurmuş, 1995 yılında Gümrük Birliğini oluşturmuştur.

2023 yılı Brezilyanın dış ticaret rakamları incelendiğinde 340 Milyar \$ İhracat, 241 Milyar \$ ithalatı ile 581 milyar \$ dış ticaret hacmine sahip olup, 99 Milyar \$ cari fazla veren ülke konumundadır. Amerika kıtası, Avrupa Birliği, Afrika, Orta Doğu, Körfez ve Asya pazarlarına ihracatına önemli ölçüde artırmıştır.

Şekil.1. Türkiye'nin Brezilya ile Dış Ticareti

Kaynak: Trademap

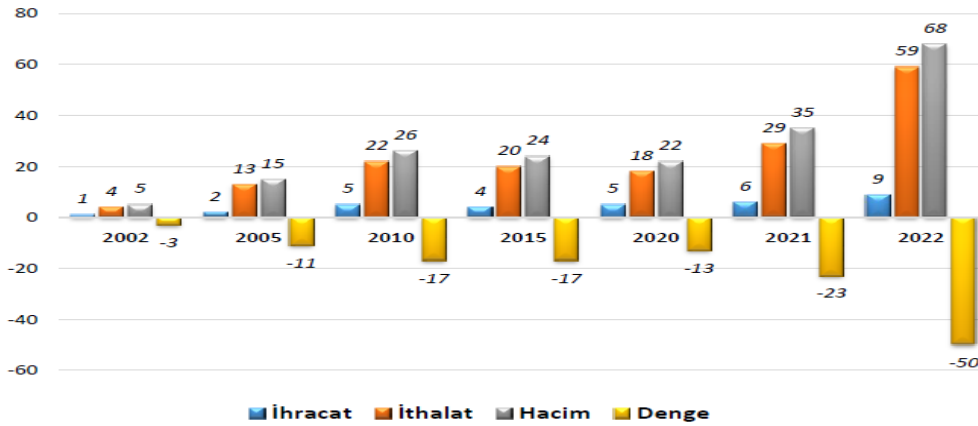
Türkiye'nin Brezilya ile ticareti 2002 yılından 2022 yılına kadar kademeli olarak artmıştır. 2023 yılında hem ihracatta hem de ithalatta bir miktar azalma olmuştur. Brezilya'nın 2023 yılında Türkiye ile ihracatı 4,1 Milyar \$, İthalatı 823 milyon \$ olup Türkiye Brezilya ile ticaretinde 3,3 milyar \$ dış ticaret açığı vermektedir.

4.2. Rusya

Son yıllarda, Şubat 2022 ayında Rusya- Ukrayna arasında çıkan savaş sebebi ile batılı ülkelerin Rusya'yı mali olarak kontrol altına alma girişimleri ile 2022 yılının Mart ayında Rus rublesi çökmüştür. Gazprom ve Sberbank gibi dev şirketlerin Londra'daki değeri yüzde 97 düşmüştür. Rusya ekonomisi resesyona girmiştir. Batı ülkelerindeki Rus devletinin resmi döviz varlıklarına el konuldu ve özellikle Rus Merkez Bankasının 300 Milyar \$ tutarında rezervleri donduruldu. Ancak, Batı'nın Rus petrol ve doğalgazına getirdiği kısıtlamalara rağmen, petrol ürünleri Hindistan ve Çin'e satılarak, ödemelerin çoğu \$ yerine Yuan ile yapılmıştır. Rusya'nın petrol üretimi tekrar Rusya – Ukrayna savaşı öncesi hacmine dönüşmüştür. IMF Rusya'nın 2024 büyüme tahminini %1,1'den %2,6' ya yükseltmiştir. IMF verilerine göre Rus ekonomisi 2022 yılında G7 ülkelerinin hepsinden daha hızlı büyüdüğü yayımlanmıştır.

2022 yılında 580 Milyar \$ ihracat ile dünyada 12. sırada olan Rusya'nın ihracat yaptığı başlıca ülkeler; Çin (%19,7), Türkiye (10,1), Hindistan (% 7), İtalya (5,3) ve Almanya (5,2) dir. Rusya'nın 2022 yılında ihraç ettiği en önemli ürün % 52,3 ile petrol, petrol ürünleri ve doğalgaz olmuştur. 2022 yılında 199,4 milyar \$ ithalat ile dünyada 31. Sırada olup, ithalat yaptığı başlıca ülkeler Çin (% 38,2), Almanya (4,7), Türkiye (% 4,7), Kazakistan (%4,4) ve İtalya (%3,3)'dir.

Şekil.2. Türkiye'nin Rusya ile Dış Ticareti

Kaynak: Trademap

Türkiye'nin 2022 yılında Rusya ile 68 milyar \$ dış ticaret hacmi olup, 9 milyar \$ ihracat, 59 milyar \$ ithalat yapmıştır. Türkiye Rusya ile ticaretinde (-) 50 Milyar \$ dış ticaret açığı vermektedir. İhraç ettiği başlıca ürünler; makinalar, mekanik cihazlar, meyveler, sert kabuklu meyveler, plastik mamuller, elektrikli makine ve cihazlar, motorlu kara taşıtları, balıklar vb su ürünleri, mineral yakıtlar, yağlar, demir ve çelikten eşya, boyalar, örme eşya, vd. Türkiye'nin Rusya'dan ithalatında Mineral yakıtlar, yağlar, demir ve çelik, Hububat başlıca ürün gruplarıdır.

4.3. Çin

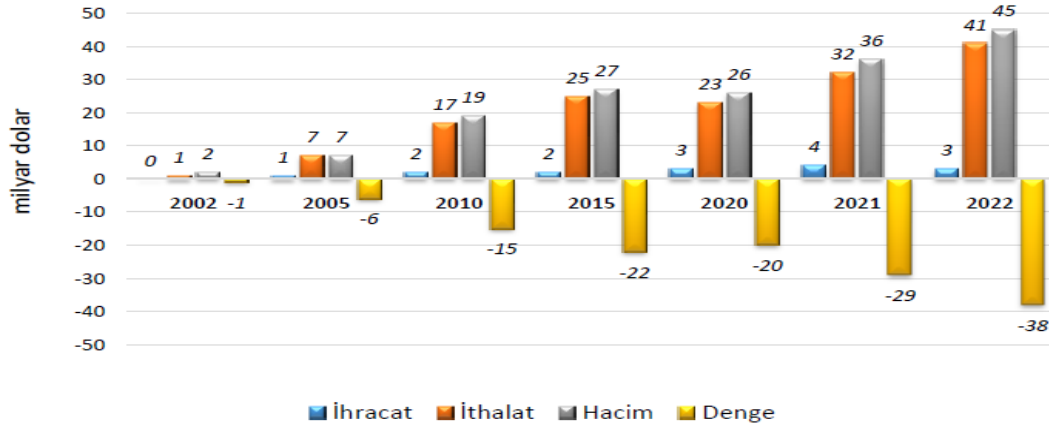
Çin sanayi politikalarını ve stratejik beş yıllık planlarını içeren üst orta gelir geliştirmekte olan karma sosyalist piyasa ekonomisine sahiptir. Çin maden ve mineraller yönünden zengin bir ülkedir. Dünyadaki en büyük altın üreticisidir Aralarında demir cevheri, demir alaşımlı metal cevherleri, kömür, kalay, doğal gaz, cıva, manganez, vanadyum, kurşun, çinko, alüminyumun fosfat, tungsten, uranyum, manyetit molibden, titanyum, az bulunan toprak elementleri olmak üzere yaklaşık 17 maden ve mineral türü ve madene sahip olması ile lider konumundaki ülkedir.

Su kaynakları kritik öneme sahip olup, gerek tarımda sulama için gerekse elektrik üretiminde kullanılmaktadır. Ülkedeki ekilebilir arazi büyüklüğü dünyadaki ekilebilir alanın %7'sine, kendi yüz ölçümünün ise %12,7 sine karşılık gelmektedir. Diğer taraftan dünyada en fazla hidroelektrik enerji üretimi yapan ülkedir ve dünyanın en büyük hidroelektrik santrali Three Gorges Barajı 22500 megavat enerji üretimi ile küresel anlamda en büyük kapasiteye sahip barajdır. Çin kömür rezervleri açısından dünya birincisidir. Çin dünyanın en büyük kömür üreticisi ve tüketicisi olarak toplam enerji ihtiyacının %70'ini kömürden elde etmektedir. Ülke petrol, doğal gaz kaynakları mevcut olmasına rağmen, önemli bir ham petrol ithalatçısıdır. Bunlara ek olarak uzay teknolojisi ve elektronik alanında kullanılan bazı ender bulunan madenlerin yüksek oranda üreticisi ve ihracatçısıdır.

2022 yılı dış ticaret verilerine göre Çin, 3594 milyar \$ ihracat, 2716 milyar \$ ithalat, 6310 milyar \$ dış ticaret hacmi ve 878 milyar \$ dış ticaret fazlası veren ülke olarak, dünyada en yüksek ticaret hacmi ile en çok dış ticaret fazlası veren, birinci sırada ihracatçı ve ikinci sırada ithalatçı ülkedir. Çin'in ihraç ettiği ürünlerin genelini tekstil ürünleri ve elektronik cihazlar oluşturmaktadır. İhraç ettiği önemli ürün grupları; makineler, motorlu kara taşıtları ve aksamı, elektrikli makine ve cihazlar, ecza ürünleri, mineral yakıtlar ve yağlar, mekanik cihazlar ve aletler, mobilya ve aydınlatma cihazları, plastikler ve plastik mamul ve eşyalardır. İthalatta en önemli ürün grupları elektrikli makine ve cihazlar, mineral yakıtlar, yağlar, mekanik cihazlar ve aletlerdir.

İhraç ettiğimiz başlıca ürünler; mermer ve traverten, maden cevheri, boratlar, tıpta kullanılan alet ve cihazlar, kanatlı etlerdir. Türkiye'nin 2022 yılında Çin'den ithal ettiği başlıca ürünler; ileri teknoloji ürünleri, telefon cihazları, ses, görüntü, vd bilgileri almaya, vermeye mahsus cihazlar, otomatik bilgi işlem makineleri, manyetik, optik okuyucular vb., orta teknoloji ürünleri, paslanmaz çelikten yassı mamuller vd.

Şekil.3. Türkiye'nin Çin ile Dış Ticareti

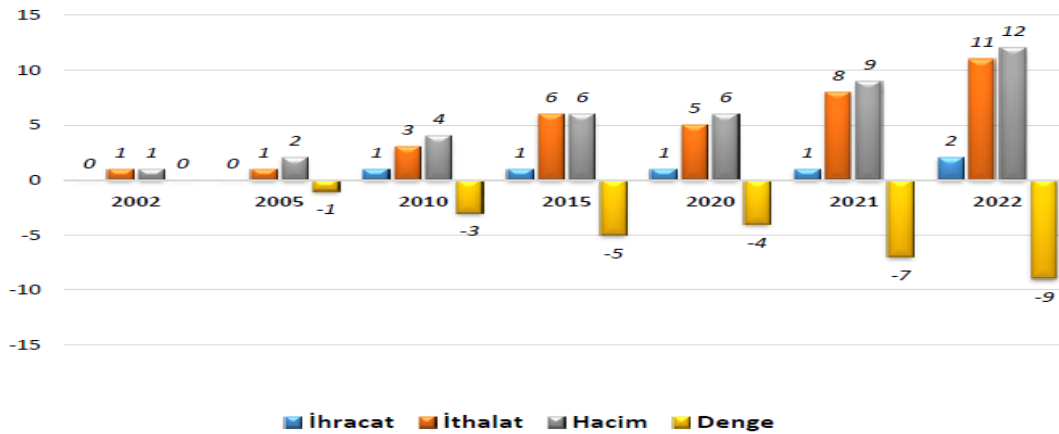
Kaynak: Trademap

Türkiye ile Çin arasındaki ticaret incelendiğinde; 2022 yılında Türkiye'nin Çin'e ihracatı 3,28 milyar \$, ithalatı ise 41,3 milyar \$ olmuştur. Türkiye'nin ihracat yaptığı ülkeler arasında 18. Sırada, ithalat yaptığımız ülkeler arasında 2. Sıradaki tedarikçimiz konumundadır. Türkiye'nin ihracatındaki payı % 1,3 olup, bir önceki yıla göre % 10,4 oranında azalmıştır. Toplam ithalatımızdaki payı % 11,4 olmuş, bir önceki yıla kıyasla % 28,3 oranında artmıştır.

4.4. Hindistan

Hindistan'ın dış ticaret değerleri 2002 yılından itibaren sürekli artış göstermiştir. 2022 yılında ihracatı 452,7 milyar dolar, ithalatı ise 732,6 milyar dolar olmuş, dış ticaret hacmi 1,2 trilyon dolar, dış ticaret açığı ise 279,9 milyar dolar olmuştur.

Şekil.4. Türkiye'nin Hindistan ile Dış Ticareti

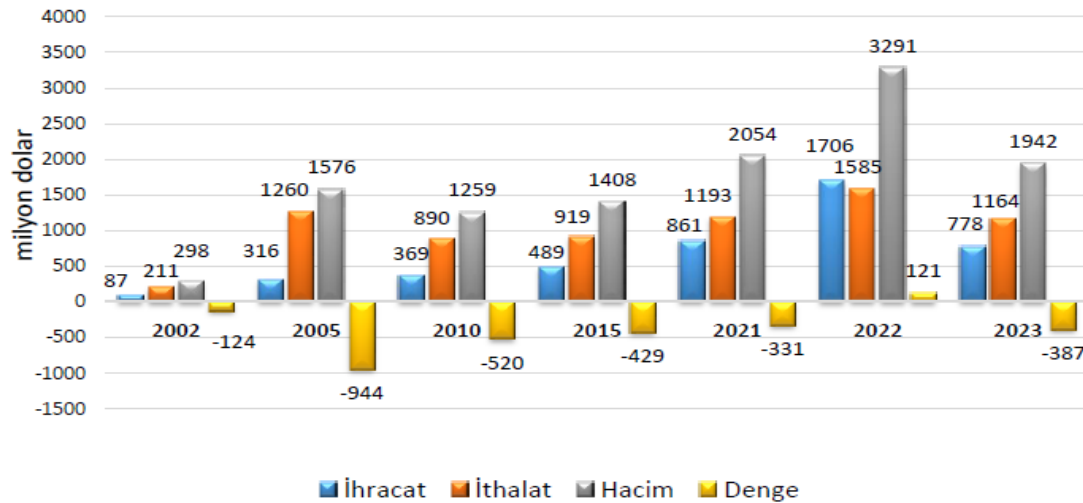
Kaynak: Trademap

Türkiye ile Hindistan arasındaki ticaret incelendiğinde; 2022 yılında Türkiye'nin Hindistan'a ihracatı 2 milyar dolar, ithalatı ise 11 milyar dolar olmuştur, dış ticaret hacmi 12 milyar dolar olup, Türkiye Hindistan ile ticaretinde 9 milyar dolar tutarında açık vermiştir. Türkiye'nin ihraç ettiği ürünlerin Başlıcaları; hayvansal ve bitkisel katkı ve sıvı yağlar, makinalar, mekanik cihaz ve aletler, çimento, toprak, taş ürünleri, demir ve çelik, meyveler ve sert kabuklu meyveler, yağlı tohum ürünleri, elektrikli makine ve cihazlar, motorlu kara taşıtları, plastik ve mamulleridir. Türkiye'nin Hindistan'dan ithalatında başlıca ürün grupları; mineral yakıtlar ve yağlar, demir ve çelik, makineler, mekanik cihazlar ve aletler, alüminyum, alüminyum eşya, motorlu kara taşıtları, organik kimyasallar, sentetik, suni flemetler, elektrikli makine ve cihazlar, mücevherci eşyası, sentetik ve suni devamsız liflerdir.

4.5. Güney Afrika

Güney Afrika Cumhuriyeti, ekonomik güç ve gelişmişlik düzeyi bakımından Afrika kıtasının en büyük ekonomisidir. 62,47 Milyon nüfusu, 1.220.000 km² yüzölçümüne rağmen Güney Afrika, topraklarının sadece %10'u ekilebilir durumdadır. Tarım sektörünün milli gelire katkısı %3'ten daha azdır. Ancak, ülke şarap üretmekte ünlüdür. Çeşitli tarım ürünleri ihraç etmektedir. Endüstriyel üretimin milli gelire katkısı %31 olup, Güney Afrika dünyanın önde gelen platin, altın, krom, mücevher ve kömür üreticilerindedir. Hizmet sektörünün milli gelir içindeki payı %67 olup, milli gelire en büyük katkıyı hizmet sektörü yapmaktadır. Güney Afrika Cumhuriyeti'nin 2023 yılı ihracatı 110 milyar dolar, ithalatı 107 milyar dolar, dış ticaret hacmi 218 milyar dolar olup 3 milyar dolar düzeyinde cari fazla vermiştir.

Şekil.5. Türkiye'nin Güney Afrika ile Dış Ticareti

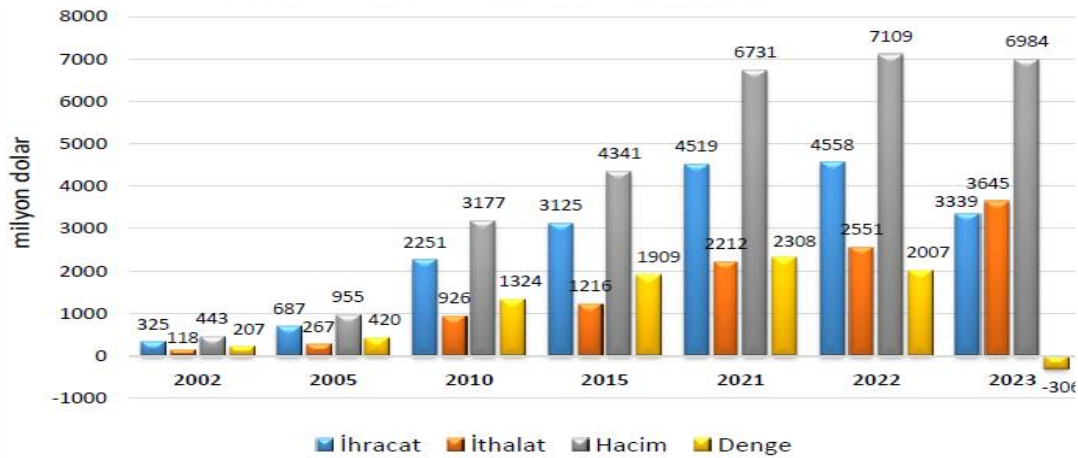
Kaynak: Trademap

2023 yılında Türkiye'nin Güney Afrika'ya ihracatı 778 Milyon \$, ithalatı 1164 milyon \$ tutarında olup, dış ticaret hacmi 1942 milyon dolardır. Türkiye aleyhine 387 milyon dolar dış açık verilmiştir. Benzer kalkınma hedefleri bulunan ve G20 üyesi olan Türkiye ve Güney Afrika arasında ikili ticari ve ekonomik ilişkilerin daha fazla geliştirilebileceği öngörülmektedir.

4.6. Mısır

01 Ocak 2024 tarihinde BRICS ülkelerine katılan Mısır Arap Cumhuriyeti, 1.002.000 km² yüzölçümü ile gerek coğrafi konumu, gerek 106 milyonu aşan nüfusu ve sunmuş olduğu Afrika (COMESA), Güney Amerika (MERCOSUR), Amerika Birleşik Devletleri ve Avrupa Birliği pazarlarına giriş olanakları ve Süveyş Kanalı ile elde tuttuğu stratejik konumu itibarıyla yabancı ihracatçı ve yatırımcılar için önemli bir pazar konumundadır. 2022 yılında 11,4 milyar dolar tutarında doğrudan yabancı yatırım çekmiştir. Mısır, sanayi ürünleri ile birlikte temel tarım ürünlerini de ithal etmektedir. Dünya tahıl ürünleri ithalatında 2021 yılında 7. sırada yer almıştır. Mısır, 2022 yılında 11,4 milyar dolar tutarında doğrudan yabancı yatırım çekmiştir. Ülke ihracatının bölgelere göre dağılımına bakıldığında; AB'nin payı %34, Ortadoğu'nun %24, Afrika'nın %12 ve Körfez İşbirliği Konseyi (KİK) Bölgesinin payı %10'dur Başlıca ticaret ortakları: Suudi Arabistan, Çin, ABD, İtalya, Almanya, Körfez Ülkeleri. Başlıca ihracat kalemleri: Mineral yakıtlar, ham pamuk, altın, ham petrol, azotlu gübreler ve narenciye. Başlıca ithalat kalemleri: Mineral yakıtlar, tahıllar, makineler, elektrikli-elektronik aletler, ilaç ve rafine petroldür. Mısır ekonomisi, 2022 yılında 48 Milyar \$ ihracat, 80 milyar \$ ithalat ile dış ticaret hacmi 128 milyar \$ olup, 32 milyar dolar tutarında açık vermiştir.

Şekil.6. Türkiye'nin Mısır ile Dış Ticareti

Kaynak: Trademap

Türkiye'nin ihracatında Mısır 18. Sırada yer almaktadır. Sanayi ürünleri dışında temel tarım ürünleri de ithal etmektedir. Mısır'ın ithalatında % 3,9 pay ile Türkiye 8. Sırada yer almaktadır. Türkiye, 2023 yılında 3339 milyon \$ ihracat, 3645 milyon \$ ithalat ile 6984 milyon \$ dış ticaret hacmi, Mısır ile ticaretinde 306 milyon dolar dış açık vermiştir. Türkiye'nin ihracatında Mısır 18. Sırada yer almaktadır. Türkiye'nin 2023 yılında Mısır'dan İthalatı % 43 oranında artmıştır.

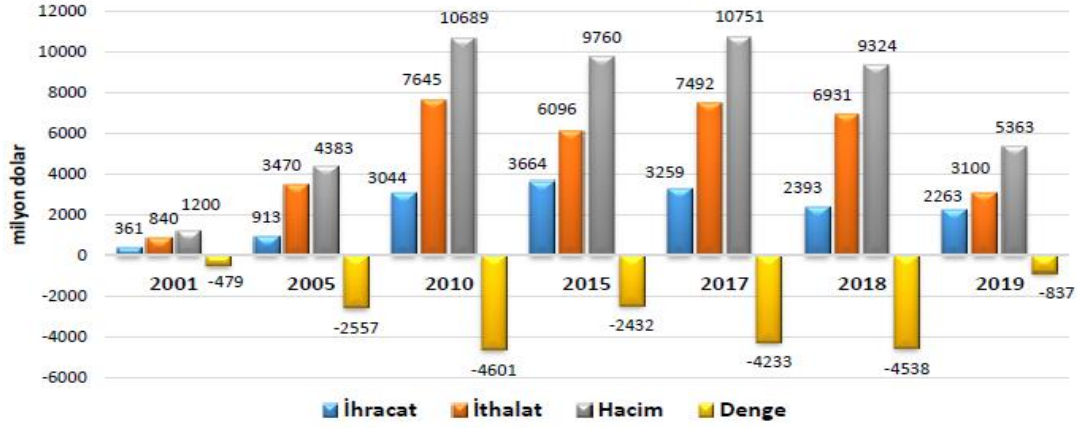
Türkiye'nin Mısır'a ihracatında başlıca ürün grupları; makinalar, mekanik cihazlar ve aletler, demir ve çelik, plastik ve mamulleri, demir ve çelikten eşya, elektrikli makine ve cihazlar, pamuk, pamuk ipliği, pamuklu mensucat, inorganik kimyasallar, mineral yakıtlar, yağlar, mücevherci eşyası, motorlu kara taşıtlarıdır. Türkiye'nin Mısır'dan ithalatında başlıca ürün grupları; mineral yakıtlar, yağlar, plastik ve mamulleri, gübreler, demir ve çelik, inorganik kimyasallar, sentetik ve suni flementler, elektrikli makine ve cihazlar, örülmemiş giyim eşyası ve aksesuarları, sentetik ve suni devamsız lifler, cam ve cam eşyasıdır.

4.7. İran

İran 1 Ocak 2024 tarihinde BRICS ülkeler grubuna katılmıştır. Eski çağlardan bu yana Tarihi İpek Yolu ile, Avrupa ve Asya'nın kesişme noktasında stratejik konumda yer alan İran'ın yüzölçümü 1.648.000 km², nüfusu 87,41 milyondur (İMF). İran, geliri ağırlıklı olarak petrol ve doğalgaz ihracatına bağlıdır. Düzenleyici, içe dönük ve kapalı bir ekonomidir. Kısıtlı rekabetin olduğu, yaygın olarak sübvansiyonlar ile desteklenen, düşük faktör verimliliğine ve kamunun baskın olduğu bir ekonomiye sahiptir. İran ekonomisinin petrole dayalı yapısı çeşitlendirilerek sanayi üretimi kalkınma hedefleri arasındadır. Son yıllarda bu amaçla özelleştirmeler yapılmakta, özel sektör gelişme göstermektedir. 2022 yılı itibariyle İran'ın ihracatı 81 milyar \$, ithalatı 59 milyar \$, dış ticaret hacmi 140 milyar \$ olup, 22 milyar \$ dış ticaret fazlası vermektedir. İran'ın ihraç ettiği başlıca ürünler 46 milyar \$ tutarında mineral yakıtlar, yağlar başta olmak üzere, demir çelik, plastik ürünler, organik kimyasallar, gübreler vd. ürünlerdir. İran'ın başlıca ithal ettiği ürünler hububat, makinalar, mekanik cihazlar, elektrikli makine ve cihazlar vd. ürünlerdir.

Türkiye'nin İran'a ihracatında başlıca ürün grupları; makinalar, mekanik cihazlar ve aletler, hububat, plastik ve mamulleri, elektrikli makine ve cihazlar, motorlu kara taşıtları, odun veya diğer lifli selülozik maddeler, kâğıt, karton, bunlardan eşya, uçucu yağlar, kozmetikler, eczacılık ürünleri, inorganik kimyasallar vd. ürünlerdir. Türkiye'nin İran'dan ithalatında; Alüminyum ve alüminyumdan eşya, plastik ve mamulleri, bakır, bakırdan eşya, çinko, çinkodan eşya, demir ve çelik, meyveler ve sert kabuklu meyveler gibi gıda, metal mamul, yarı mamul, ürünlerdir

Şekil.7. Türkiye'nin İran ile Dış Ticareti

Kaynak: Trademap

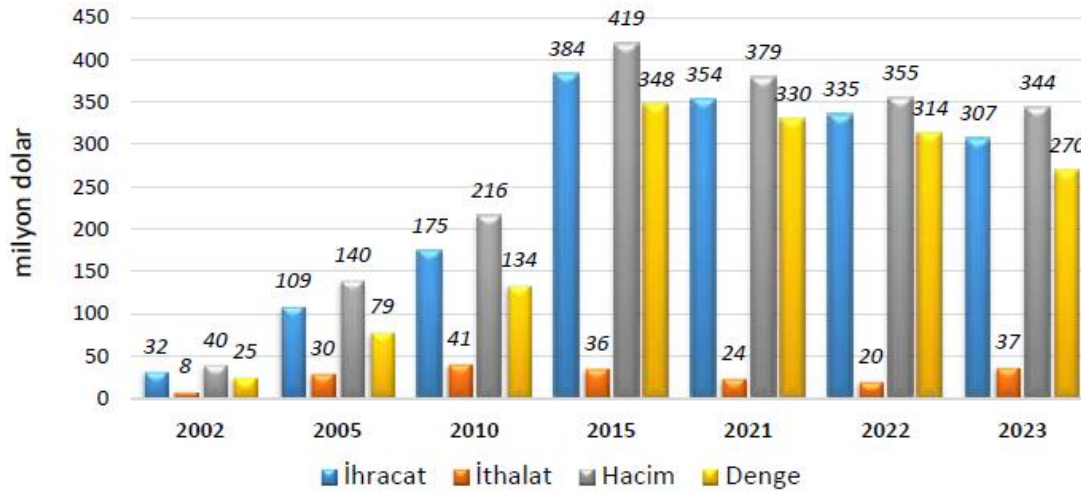
Türkiye'nin İran'a en fazla dış ticaret hacmi başta ithalat olmak üzere 2010 yılında olmuştur. 2023 yılı itibariyle Türkiye'nin İran'a ihracatı 3 milyar \$ olarak bir önceki yıla göre % 8 artmış, İran en çok ihracat yapılan ülkeler sıralamasında 19. Sırada olmuştur. 2023 yılında Türkiye'nin İran'dan ithalatı 2 milyar \$ olup bir önceki yıla göre % 35 azalmış, dış ticaret hacmi 5 milyar \$ tutarında olup, Türkiye 1 milyar \$ tutarında dış ticaret fazlası vermiştir.

4.8. Etiyopya

Etiyopya, stratejik konumu, 107,4 Milyon nüfusu, sahip olduğu genç işgücü ve büyük bir pazar olması nedeniyle Afrika Kıtasının en dinamik ve en fazla doğrudan yabancı yatırım çeken ülkeleri arasındadır. Son 14 yılda yıllık ortalama %11 büyüme oranı gerçekleştiren Etiyopya, dünyada en hızlı büyüyen ekonomilerden biri olmuştur. Bu süre zarfında Etiyopya'ya gelen doğrudan dış yatırımlar % 46 oranında artmıştır. Devletin ekonomideki payı özel sektör lehine sürekli azalmaktadır. Tarım sektörü ortalama % 6,6, sanayi sektörü % 20 ve hizmetler sektörü % 10,7 oranında büyümüştür. Etiyopya ekonomisi büyük ölçüde tarıma dayalıdır. Toplam 1,12 milyon kilometre kare olan ülke topraklarının % 45'i tarıma elverişli durumdadır. Genel ekonomik yapıda, imalat sektörü henüz yeterli paya sahip olmayıp, tarım toplumundan sanayi toplumuna geçmek için yoğun gayret sarf edilmektedir. Etiyopya sanayi alanında yerli ve yabancı yatırımları desteklemektedir. Hızlı sanayileşme konusunda istekli olan Etiyopya'nın farklı bölgelerinde sanayi parkları açılmaktadır. Etiyopya makamları, ülkenin gelişmesini sağlamak için IMF ve Dünya Bankası gibi kuruluşlarla yakın işbirliği içinde tavsiye edilen çeşitli ekonomik ve mali reformları gerçekleştirmeye çalışmaktadır. Etiyopya'nın ekonomik ve ticari ilişkilerin en hızlı geliştiği ülkeler Çin, Hindistan, Türkiye, Ortadoğu ülkeleri ve komşu ülkelerdir.

Etiyopya'nın dış ticareti, özellikle ithalatı hızlı bir gelişme göstermekte, ihtiyaç duyduğu mal ve hizmetlerin çoğunu ithal etmektedir. Etiyopya'nın en önemli ihracat ürünü kahvedir. Diğer önemli ihracat mallarını, yağlı tohumlar, baklagiller, deri ve deri ürünleri, et ve et ürünleri, meyve ve sebzeler, canlı hayvanlar, kesme çiçek, çad ve altın oluşturmaktadır. Etiyopya'nın ithalatı ise 2019 yılında 20 milyar Dolar civarında gerçekleşmiştir. Etiyopya'nın başlıca ithalat ürünlerini mineral yakıtlar, makineler, metal ve metalden ürünler, taşıtlar, elektrikli ürünler ve tahıllar oluşturmaktadır. Henüz az gelişmiş ülke konumunda olan Etiyopya'da tarım sektörü dışında önemli bir üretim gücü bulunmamakta, sanayi ürünlerini ithal etmektedir. Bu nedenle dış ticaret açığı vermektedir. 2022 yılında 3084 milyon \$ ihracat, 16544 milyon \$ ithalat, 19628 milyon \$ dış ticaret hacmi ile 13461 milyon \$ dış açık vermektedir.

Şekil.8. Türkiye'nin Etiyopya ile Dış Ticareti

Kaynak: Trademap

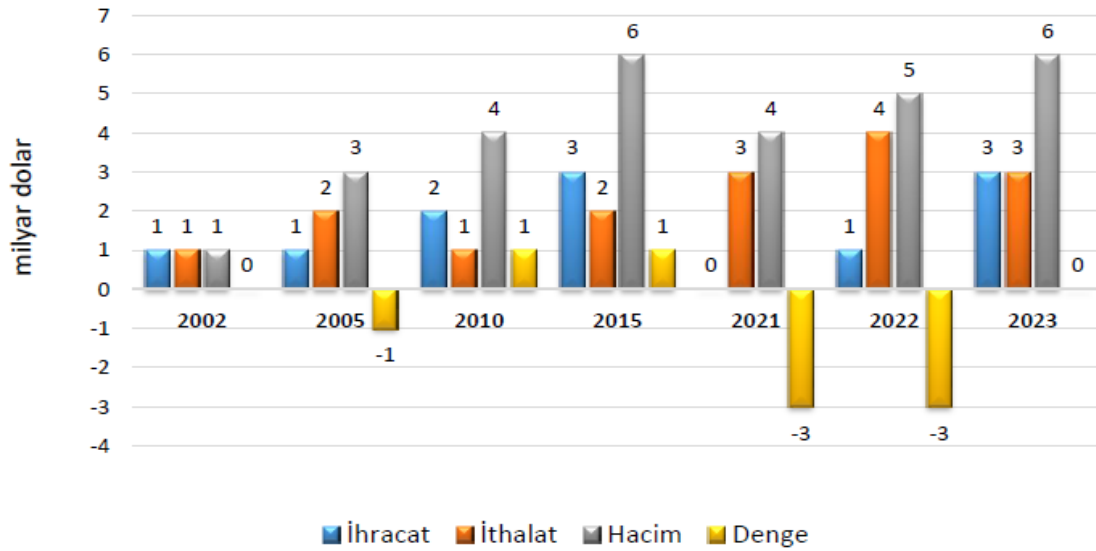
2023 yılında Türkiye'nin Etiyopya ile ihracatı 307 milyon \$, ithalatı 37 milyon \$, dış ticaret hacmi 344 milyon \$ olup, Türkiye Etiyopya ile dış ticaretinde 270 milyon \$ fazla vermiştir. Türkiye'nin Etiyopya'ya başlıca ihracat ettiği ürünler; 2021 yılı itibariyle başta inşaat demiri olmak üzere hava taşıtları, inşaat malzemeleri, tıbbi ilaçlar, toprak, taş, metal ayıklama ve işleme makineleri, un ve jeneratörlerdir. Türkiye'nin ithal ettiği ürünler; ağırlıklı tarım ürünleridir.

4.9. Suudi Arabistan

Suudi Arabistan 33,5 Milyon nüfusa sahip bir ülkedir. Milli gelirinin büyük bir kısmı, ihracat gelirlerinin % 80'den fazlası petrol gelirlerinden oluşmaktadır. Devlet'in petrol gelirlerindeki payı % 90 civarındadır. İthalat yaptığı başlıca ülkeler: Çin Halk Cumhuriyeti, ABD, Almanya, Hindistan, Birleşik Krallık. İhracat yaptığı başlıca ülkeler: Çin Halk Cumhuriyeti, Japonya, Hindistan, Güney Kore, ABD. Başlıca

ihracat kalemleri: Ham petrol, organik kimyasallar, plastik ve mamulleri. Başlıca ithalat kalemleri: Binek otomobilleri, elektrikli ve elektronik ekipmanlar, ilaç, kümes hayvanıdır. Suudi Arabistan 2022 yılında 411 milyar \$ ihracat, 190 milyar \$ ithalat, 601 milyar \$ dış ticaret hacmi ile 221 milyar \$ dış ticaret fazlası vermiştir. Dünya ihracatında % 1,7 pay ile 19. sırada olup, ihracatının % 79,5'ini petrol ürünleri oluşturmaktadır. İthalatta başlıca ürün grupları; makineler, mekanik cihazlar ve aletler, motorlu kara taşıtları, elektrikli makine ve cihazlar, mineral yakıtlar ve yağlar, mücevher eşyası, eczacılık ürünleri, demir ve çelik, hububat, plastik ve mamulleri, gemiler ve suda yüzen taşıt ve araçlardır.

Şekil.9. Türkiye'nin Suudi Arabistan ile Dış Ticareti

Kaynak: Trademap

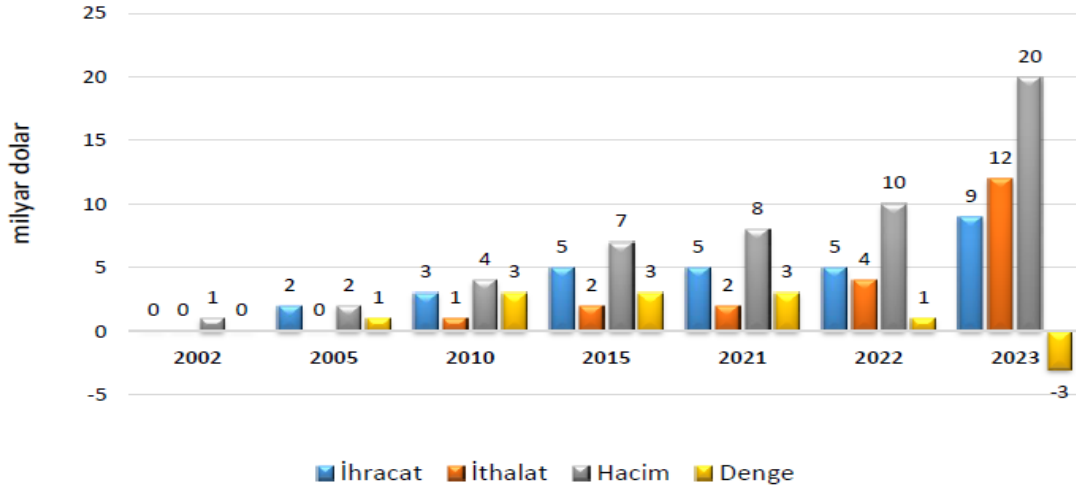
2023 yılı Türkiye'nin Suudi Arabistan ile ticareti incelendiğinde 3 milyar \$ ihracat ile bir önceki yıla göre % 145 artmıştır. 3 milyar \$ ithalat ile bir önceki yıla göre Türkiye'nin ithalat % 20 artmış, toplam ithalat içindeki payı % 0,98 ile 24. Sırada yer almaktadır. Türkiye, Suudi Arabistan ile 6 milyar \$ dış ticaret hacmi gerçekleştirmiştir.

Başlıca ihraç edilen ürünler; makine, mekanik cihaz ve aletler, halı, yer kaplamaları, mobilya, aydınlatma cihazları, prefabrik yapılar, elektrikli makine ve cihazlar, demir ve çelikten eşya, motorlu kara taşıtları, taş, alçı çimento, amyant, mika, vb., örülmemiş giyim eşyası ve aksesuarları, hayvansal, bitkisel mikrobiyal katı ve sıvı yağlar, örülmüş giysi ve aksesuarlarıdır. Başlıca ithal edilen ürünler; plastik ve mamulleri, organik kimyasallar, mineral yakıtlar, yağlar, kauçuk, kauçuktan eşya, demir ve çelik, kurşun ve kurşundan eşya, gübreler, inorganik kimyasallar, boyalar, vd. ürünlerdir.

4.10. Birleşik Arap Emirlikleri (BAE)

BAE'nin ekonomi ve dış ticaret düzenlemeleri liberal niteliktedir. Yabancı sermayeye açık bir ekonomidir. Hong Kong ve Singapur gibi bölgesel ticaret, finans ve turizm merkezi olmayı hedeflemektedir. İç piyasası rekabetçi, fiyat ve kaliteye duyarlı olup, dışa açık bir pazardır. Bölgedeki ülkelerin mal ve hizmet tedarik ve temin ettiği ticaret merkezi konuma gelmiştir. Ülkede tarım ve sanayi üretimi yetersiz olup ithalat yolu ile karşılanmaktadır. BAE'nin 2022 yılında ihracatı 354 milyar \$, ithalatı 374 milyar \$, dış ticaret hacmi 727 milyar \$ olup, 20 milyar dolar dış açık vermiştir. Başlıca ihraç ettiği ürünler; başta 108 milyar \$ tutarında mineral yakıtlar, yağlar, 71 milyar dolar tutarında mücevherci eşyası, 40 milyar \$ elektrikli makine ve cihazlar, 22 milyar \$ tutarında makine ve cihazlar, aletler, 16 milyar \$ tutarında motorlu kara taşıtları, 10 milyar \$ tutarında plastik ve mamulleri vd. ürünlerdir. Başlıca ithal ettiği ürünler: 92 milyar\$ tutarında mücevherci eşyası, 63 milyar \$ tutarında mineral yakıtlar, yağlar, 50 milyar \$ elektrikli makine ve cihazlar, 35 milyar \$ makine, mekanik cihazlar, aletler, 24 milyar \$ motorlu kara taşıtları vd. ürünlerdir.

Şekil.10 Türkiye'nin Birleşik Arap Emirlikleri ile Dış Ticareti

Kaynak: Trademap

Türkiye, BAE ile 2023 yılı ticaretinde; 9 milyar \$ ihracat geliri, 12 milyar \$ ithalat gideri ile 20 milyar \$ tutarında dış ticaret hacmi gerçekleştirmiş olup, 3 milyar dolar dış ticaret açığı vermiştir. 2023 yılında Türkiye'nin BAE'ne ihracatı % 58 artmış, toplam ihracatımızdaki payı % 3,4 oranında olup, 9. Sıradadır. 2023 yılında Türkiye'nin BAE ile bir önceki yıla göre ithalatı % 157 artmış, en çok ithalat yapılan 8. Ülke olmuştur. Türkiye, BAE'ne 5485 milyon \$ tutarında mücevherci eşyası ihraç etmiş, motorlu kara taşıtları, mineral yakıtlar, yağlar, makinalar, mekanik cihazlar ve aletler, elektrikli makina ve cihazlar süt ürünleri, yumurtalar, tabii bal, mobilyalar, aydınlatma cihazları başlıca ihraç edilen ürünlerdir. Türkiye, BAE'ne 10760 milyon \$ tutarında mücevherci eşyası ithal etmiştir.

SONUÇ

BRICS ülkelerinin geniş yüzölçümleri, doğal kaynak zenginlikleri, yüksek nüfus oranları ile düşük üretim maliyetlerine sahip olmaları ve tüketen sayılarının da yüksekliği ile üretim ve tüketim açısından olumlu özellikleri, bu ülkelerin siyasi yapılarında, gelişmişlik düzeylerinde farklılıklara rağmen küreselleşme sürecine dâhil olup ticaretlerinde dışa açık politikalar izlemeleri, yatırımlarını, ihracatlarını, döviz rezervlerini artırarak yüksek büyüme oranları gerçekleştirmeleri, BRICS ülkelerinin güçlü yönleridir. Bu özellikleri ile Türkiye'nin dış ticaretlerinde karşılıklı olarak fırsatlar sunmaktadır. Zengin enerji kaynakları ve petrol fiyatındaki artışlar, kalabalık nüfus oranları, gelirin dağılımında paylaşım önemli kriterler olmakla birlikte BRICS ülkeleri olarak değerlendirildiğinde doğal kaynaklar, beşeri sermaye ve yatırım cazibesi yüksek ülkeler olması nedeni ile gelişen ülkeler ile kıyaslandığında daha yüksek büyüme oranlarına sahip olması açıkça görülmektedir. Yükselen ekonomiler olarak nitelendirilen BRICS ülkelerinin küreselleşme sürecine dâhil olup serbest piyasa ekonomisine geçmeleri yabancı yatırımların ve ihracatın artmasına neden olmuş, ekonomik büyümelerini olumlu yönde etkilemiştir. Mısır, İran, Etiyopya, Suudi Arabistan ve BAE'nin katılımı ile büyüyen BRICS ülkelerinin 2023 yılı itibarıyla GSYH toplamı 28.310, 5 Milyar \$'dır. Bu rakam, gelişmiş ülke ekonomilerinin GSYH toplamının % 46,14'üne, gelişmekte olan ülkelerin GSYH'sının % 65,17 sine, dünya ekonomisinin GSYH toplamının %27,02'sine tekabül etmektedir. BRICS ülkeleri içinde bir kısım ülkelerin batı ekonomileri ile ilişkilerin güçlü olması BRICS grubunun siyasal birlikten ziyade ekonomik birlik oluşunu etkileyen önemli bir unsur olarak görülmektedir. Son yıllarda yaşanan jeopolitik risklerden dolayı, batı ve Rusya ile ilişkilerini düzeyli tutarak, Arap ülkelerinin gelişmelerine olumlu yaklaşan, Çin'in grup içinde etkisi grubun ekonomik birlikteliğine olumlu olarak yansımaktadır.

Türkiye, batı ekonomileri ile ekonomik ve sosyal ilişkileri iyi olan bir konumdadır, G20 Ülkeleri içindedir, ABD, Avrupa Birliği ve Batı ülkeleri ile ticari ilişkileri belirli bir düzeyde gelişmiş bir ülkedir. Türkiye, BRICS ülkeleri ile ekonomik ilişkiler içinde olup dış ticaretinde önemli aşamalar kaydetmiştir. BRICS ülkeleri ile dış ticaret hacimleri artmıştır. Türkiye, BRICS ülkelerinin çalışmalarını, toplantılarını yakından takip etmektedir. Türkiye'nin BRICS'e üye olması halinde birliğin Pazar büyüklüğü ve ticaret hacminin genişleyeceği, üye ülkeler arasında yatırım, ticaret ve ekonomik işbirliği için yeni fırsatlar yaratılabileceği, Türkiye'nin, beşeri sermayesi, sanayisi ve pazar yapısı ile dünyanın en büyük gelişen pazarlarından BRICS ülkeleri içinde etkinliğinin artacağı, geniş, dinamik bir ekonomik blokta daha fazla erişim fırsatları ile Türkiye ve BRICS ülkelerinin ticaret hacimlerinin karşılıklı artacağı sonucuna ulaşılmıştır.

KAYNAKÇA

- AKGEMCİ E., (2011), BRICS Ülkeleri Neyi Temsil Ediyor? Ankara Üniversitesi Avrupa Toplulukları, Araştırma ve Uygulama Merkezi, Yıl 3, Sayı 36.
- ARMİJO L. E., (2007), The BRICS Countries (Brazil, Russia, India and China) as Analytical Category: Mirage or Insight? Asian Perspective, 31 (4), 7-42.
- AVERBUĞ A., (2000). Brazilian Trade Liberalization and Integration in the 1990s, Banco Nacional de Desenvolvimento Economico e Social (BNDES).
- BALASUBRAMANYAM V., N., (2003), India: Trade Policy Review, The World Economy.
- COOK, N.: 2013, South Africa: Politics, economy, and US relations. Washington, DC: Congressional Research Service
- CHU K., (2014), Analysis of The Economic Development Prospects of BRICS Countries, Mondaq Connecting Knowledge and People. <http://www.mondaq.com/southafricas>
- DEFER F., RİANO A., (2013). China's Trading Success: The Role of Pure Exporter Subsidies, The Magazine for Economic Performance from Center for Economic Performance, CEP Discussion Paper, No.1082
- DUMBAUGH, K. MARTIN, M.F.: (2009), Understanding China's political system. Congressional Research Service, 31, 1
- ERSUNGUR, Ş. M., DEMİRCİ, Y.: (2020), Türkiye'de Finansal ve Ticari Dış Açıklık ve Ekonomik Büyüme. Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi
- ERSUNGUR M., Ş., BOZ ÇELEBİ F., ÇINAR Ö., (2017). Türkiye ile BRICS Ülkeleri Arasındaki Dış Ticaret İlişkileri: Girdi-Çıktı Yöntemi İle Bir Analiz, Business and Economics Research Journal, Vol. 8, Number 3, pp. 395-412.
- GOLDMAN SACHS, (2003). "Dreaming With BRICs", The Path to 2050, Written by Wilson, D. And Purushothaman, R., Global Economics Paper No. 99.
- GOLDMAN SACHS, (2001). "Building Better Global Economic BRICs", Written By Jim O'Neill, Global Economics Paper, No.66, 30th November 2001.
- HANSON P., (2008). The Economic Development of Russia: Between State Control And Liberalization, ISPI-Working Paper.
- KENGELBACH, J., KLEMMER D.C., ROOS, A.: (2013), BRICs Versus Mortar?: Winning an M&A in Emerging Markets. The Boston Consulting Group, 17
- MAKEEVA A., CHAPLYGİNA A., (2008). Russian Trade Policy, Eco- Accrod Center for Environment and Sustainable Development.
- MOURA G., (2012). "BRICs ", Ambassador of Brazil to Slovenia RoundTable EU and BRICS Academy of Active Citizenship and Entrepreneurship, 2012.
- NARİN M., KUTLUAY Ş., (2013). Değişen Küresel Ekonomik Düzen: BRIC, 3G ve N11 Ülkeleri, Dosya, Ankara Sanayi Odası Yayın Organı, Ocak/Şubat 2013.
- OLIVEİRA G. J. P. (2014). The Determinants of Foreign Direct Investment in BRIC Countries: A Focus on Brazil, Universidade Catolica Portuguesa.
- PURUGGANAN J., AFSAR J., ve SOLON P., (2014). BRICS A Global Trade

- Power in A Multi Polar World, Shifting Power Critical Perspectives On Emerging Economies Tni Working Papers.
- PIPER L. (2015). The BRICS Phenomeon: From Regional Economic Leaders to Global Political Players, Bicas, Working Paper 3.
- RADULESCU I., G., PANAİT M ve VOİCA, C. (2014). BRICS Countries Challenge to The World Economy New Trends, Procedia Economics and Finance, 8, 605
- REUTERS (2014), web.archive.org. 1 Şubat 2014. 8 Mart 2021 tarihinde arşivlendi. “BRICS may decide on \$ 100 billion fund early 2014-Russia, Reuters” Erişim tarihi: 6 Haziran 2024
- SAVAŞ V.,(2004), Dünya Ekonomi Sistemi, Yeditepe Üniversitesi Yayını, İstanbul
- SHARMA K. (2000), Export Growth in India: Has Fdi Played a Role? Economic Growth Center Yale University, Center Dicsussion Paper, No. 816.
- SOTERO P., ve ARMİJO, E., L., (2007). "Brazil To Be or Not To Be a BRIC?", Asian Perspective, Vol. 31, No 4, pp.43-70.
- ŞİŞMAN, D.: 2017, Küreselleşme, Kriz ve Savunma Sanayi. Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 39(1), 223-237.
- SMITHS, Y.: 2014, Brazil country report. European Union, Culture in the EU's External Relations, 4
- THE GUARDİAN, (2013),. 28 Mart 2013. 6 Temmuz 2018 tarihinde kaynağından arşivlendi, “Brics eye enfrastrüktüre funding throught new development bank” Erişim tarihi: 6 Haziran 2024.

İNTERNET KAYNAKLARI

- T.C.TİCARET BAKANLIĞI, <https://ticaret.gov.tr/data>. Erişim Tarihi: 20.06.2024
- T.C.DİŞİŞLERİ BAKANLIĞI <https://www.mfa.gov.tr/etiyyopya-ekonomisi.tr.mfa>, Erişim Tarihi 21.06.2024